

Paradižnikov molj - nov škodljivec v Sloveniji

V letu 2009 je fitosanitarna služba ulovila prve metuljčke novega škodljivca paradižnika v Sloveniji. K nam se je zanesel paradižnikov molj (*Tuta absoluta* Povolny), ki se je v Evropi pojavil prvič leta 2006 na sadikah paradižnika v vzhodnem delu Španije. Kot tujerodna vrsta se je izredno hitro razširil v celotnem mediteranskem območju in povzroča velike težave v pridelavi paradižnika.

Pri nas se je v 9 primerih ulovil na feromonske vabe, postavljene v zavarovanih prostorih šele v prvi in drugi dekadi septembra 2009, in sicer v nizki zastopanosti. To nakazuje, da so ga tja verjetno zanesli isto pridelovalno dobo s pošiljkami bodisi sadik paradižnika ali pa kontaminirane rabljene embalaže, po izvoru iz tujine. Glede na biologijo škodljivca se na prostem lahko ustali na Primorskem, drugod pa bo delal škodo zlasti v rastlinjakih in plastenjakah.

Primarni gostitelj je paradižnik, lahko pa napada tudi krompir ter ostale vrste razhudnikovk, celo jajčevce. Pri vseh povzroča tudi črvičnost plodov, ki zaradi tega izgubijo tržno vrednost. Paradižnikov molj ima izredno visok reprodukcijski potencial, ki je toliko večji v toplih razmerah, kjer raste paradižnik skozi vse leto. Takrat doseže tudi 10 - 12 generacij na leto. Prezimi lahko v obliki jajčec, bube ali odrasle žuželke. V primeru, da je na razpolago dovolj hrane, ličinka sploh ne vstopi v diapavzo. Sicer nastopi nova generacija vsakih 29 – 38 dni. Odrasla žuželka je izrazito aktivna ponoči, podnevi pa se skriva pod listjem. Samčke lovimo na feromonske vabe, da opazimo njihov zgodnji pojav in pričnemo z ukrepi. Samice odlagajo jajčeca na spodnjo stran listov. Škodljive so ličinke, ki se takoj po izleganju pričnejo hraniti na plodovih, steblih in listih, kjer povzročajo značilne izvrtine nepravilnih oblik in galerije. Kasneje se pojavi še kloroza napadenih listov. Izvrtine na steblih upočasnijo rast in povzročajo zakasnjeno tvorbo plodov. Na listih se ličinke hranijo samo v sredinskem stebričastem tkivu lista in pustijo povrhnjico lista praktično nepoškodovano, kar otežuje tudi zatiranje ličink. V zelo kratkem času povzročijo veliko škodo z navrtavanjem plodov v zgodnji fazi razvoja plodov. Na izvrtine v plodovih se naselijo še sekundarni patogeni, ki povzročijo gnitje in dodatno škodo.

V Sloveniji so ogroženi vsi zavarovani prostori, kjer pridelujejo paradižnik. Posebno pozornost je potrebno posvetiti prenosu na daljše razdalje s pošiljkami v mednarodni trgovini, tako s sadikami kot tudi s plodovi paradižnika ter embalažo. V času od maja do avgusta so dolgoletne povprečne temperature ustrezne za razvoj paradižnikovega molja tudi na prostem. Pričakovati pa je, da v Sloveniji vrsta na prostem ne prezimi, razen na Primorskem.

Ker v Sloveniji še ni registriranih fitofarmaceutskih ali biotičnih sredstev za zatiranje paradižnikovega molja, so zelo pomembni zlasti preventivni ukrepi. Sicer uporaba sredstva Delfin WG proti sovkam hkrati deluje tudi na paradižnikovega molja. V zavarovanih prostorih je pomembna zlasti izvedba tehnoloških postopkov dobre kmetijske prakse:

- uporaba zdravih sadik, najbolje domačega izvora;
- uvedba kolobarja, da zapored ne pridelujemo razhudnikovk (zlasti paradižnik, jajčevce, krompir); potreben je vsaj 6-tedenski premor;

- po vsakem pridelovalnem ciklusu je potrebno uničiti rastline in odstraniti rastlinske ostanke paradižnika iz zavarovanega prostora (npr. zažiganje ali kompostiranje s prekrivanjem s proti-insektnimi mrežami ali folijami ali ko je temperatura pod 10°C);
- rastlinjak lahko zavarujemo z zaščitno protinsektno mrežo z gostoto najmanj 1 x 1 mm (smiselno na Primorskem, če se bi škodljivec ustalil);
- pri obiranju plodov ne uporabljamo rabljene embalaže iz bližnjih supermarketov;
- opazovanje gostiteljskih rastlin, nastavitve feromonskih vab in sprotno uničevanje morebitnih napadenih rastlin;
- sprotno uničenje napadenih rastlin in njihovih ostankov;
- odstranjevanje plevelov;
- preoravanje tal po pravilu pridelka
- izpostavljanje notranjosti rastlinjaka nizkim zimskim temperaturam.

Obvladovanje tega škodljivca je mogoče le z integriranim varstvom paradižnika. Poleg dobre kmetijske prakse bo potrebno uporabiti še kakšen insekticid, pridobiti dovoljenja za uporabo feromonskih vab za množično lovljenje molja ter uvesti biotična sredstva za zmanjševanje škode v pridelavi. Vsekakor pa je po pojavu paradižnikovega molja pridelava precej otežena in zahtevnejša, zato velja izvajati preventivne ukrepe, da se škodljivec v pridelavo sploh ne vnese.

Preventivne ukrepe predpisuje odločba, ki jo je Fitosanitarna uprava RS izdala 23. junija 2010.

Fitosanitarna uprava RS